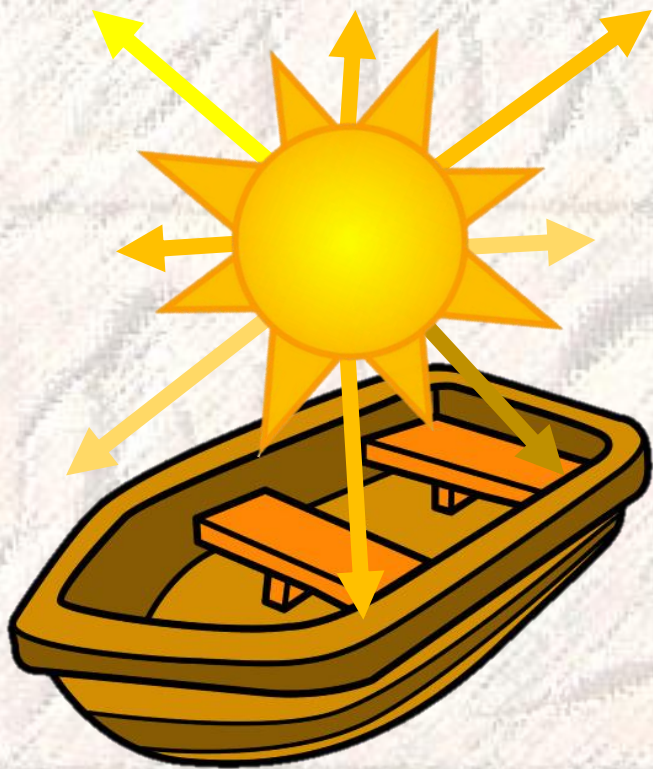

Annex

Els Egipcis:

Els secrets de la vida eterna

**COMPLEMENT
DEL TREBALL**

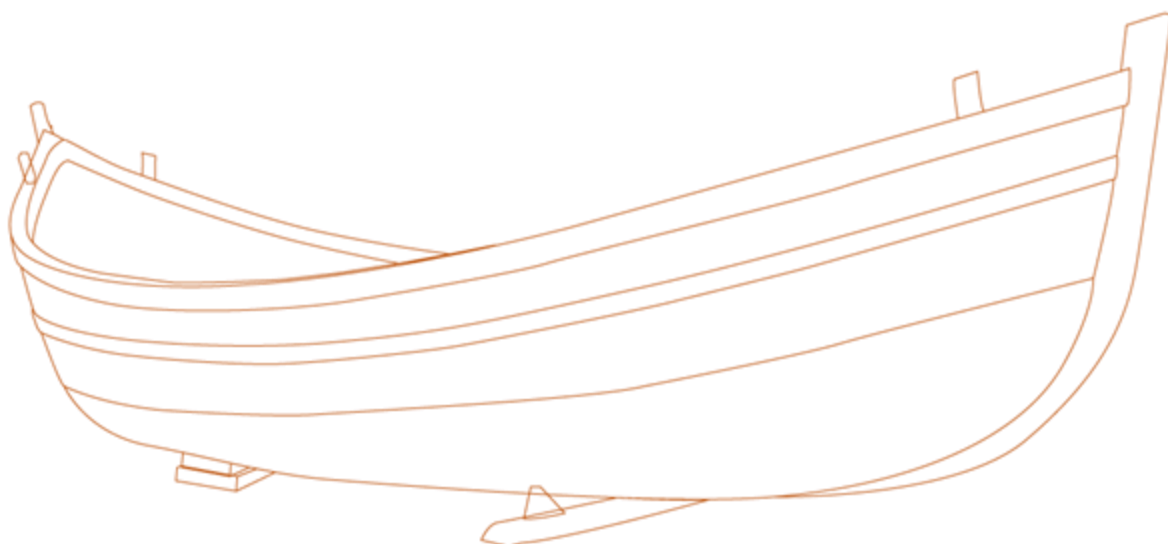

Índex de Continguts

Contingut

Pàgina

1. <u>L'exposició</u>	2
1.1 Contacte	2
1.2 L'entrevista	5
1.3 Fotografies	6
1.4 Les Conferències	8
1.5 Impacte en els medis	9
2. <u>Esdeveniments Actuals</u>	12
3. <u>Museus Importants</u>	16
3.1 Museu del Caire	16
3.2 Museu de Torí	17
3.3 Museu Britànic	18
3.4 Museu del Louvre	19
3.5 Museu Egipci de Barcelona	20
4. <u>Butlletins de l'exposició de Girona</u>	21

I. L'Exposició

En motiu de la meua visita el dia 30 de juny de 2014 al CaixaForum de Girona, per la visita i l'entrevista que hi vaig fer he considerat oportú complementar aquest aspecte del treball i exposar tant el mètode de comunicació prèvi a l'entrevista com la metodologia emprada quan a les preguntes formulades entre altres aspectes.

Temps abans d'anar a visitar l'exposició ja em vaig posar en contacte pel correu electrònic a part d'alguna que altra trucada telefònica amb la directora del CaixaFòrum, Rosa Gil Vila, a qui vaig transmetre els meus dubtes sobre els horaris d'estiu, les diverses xerrades que s'hi farien... i al plantejar-li que hi aniria per aportar informació al meu treball de recerca es va oferir a citar-me amb una guia, Nora Sánchez, pel dia de la meua arribada.

Façana del CaixaForum de Girona

I.1 Contacte

Jo

23/5/14

Abans de la visita

RE: CaixaForum Girona

↑ ↓ ×

Bones, em dic [redacted] i voldria saber si d'alguna manera se'm podria facilitar un llistat amb les diferents exposicions que es duran a terme sobre l'exposició de mòmmies que acolliu (a ser possible una de més àmplia de la que ja hi ha al web).

Actualment sóc alumne de 1r de Batxillerat i estic realitzant el meu treball de recerca sobre ritus, cultura i déus egipcis, i aquesta informació m'aniria molt bé, ja que visc relativament lluny de Girona i com que hauré de fer algunes visites a l'exposició per a ampliar el meu treball seria ideal saber amb força antelació quins dies es duran a terme xerrades sobre el tema per a poder planificar-me i fer que les meves visites coincideixin amb aquests debats.

D'altra banda també, si no es molt demanar, sol·licitaria que se'm facilités el correu d'algun expert en la matèria que tingueu a l'abast, ja que tota col·laboració per al meu treball serà ben rebuda.

Les diferents xerrades que s'han fet, són enregistrades d'alguna manera o hi puc accedir des d'Internet? Pel que he pogut veure al web, me n'he perdut algunes que considero força interessants i trobo que seria una llàstima no poderles gaudir tot i que assumeixo que veure aquest material no serà de franc, igual que la guia o la visita a les instal·lacions.

Moltes Gràcies

Atentament: [redacted]

Rosa Gil

30/5/14

RE: CaixaForum Girona

↑ ↓ ×

Benvolgut [REDACTED],

De moment no tenim més xerrades planejades de les que ja hi ha publicades, per saber les activitats vinculades a l'exposició de Mòmies, pots anar a l'agenda online:

<http://www.agendacentrosobrasociallacaixa.es/ca>

De fet, ara ja només en queda unes poques ja que s'acosta l'agost i també el seminari.

El comissari de l'exposició és el director del Museu de Torí, em sap greu però és de difícil accés. Si puc aconsellar-te que vinguis un dia a parlar amb Carles Buenacasa, el professor que fa el seminari, segur que ell et pot donar un cop de mà o, si més no, donar-te coordenades. És un contacte que et pot anar molt bé. de tota manera parlaré amb una de les guies per a que t'atengui personalment i puguis fer-li entrevistes o plantejar-li qualsevol dubte que tinguis el dia que vinguis.

Tenim les conferències enregistrades però no estan penjades. És material intern. Si vols/t'interessa, pots venir a escoltar-les aquí mateix, ja t'ho posarem fàcil.

Resto a la teva disposició per a qualsevol altre aclariment.

Salutacions,

Rosa Gil i Vila

Fundació "la Caixa" - Directora / CaixaForum Girona

Jo

2/6/14

RE: CaixaForum Girona

↑ ↓ ×

Estimada Rosa,

Tant jo com la meva tutora de Projecte estem molt agraïts per aquesta informació i estem encantats de poder comptar amb la teva ajuda. Hauré de fer algunes visites a l'exposició així que intentaré que coincideixin amb dies en que es fan xerrades, espero que durant l'estiu es continuïn fent, ja que ara m'és gairebé impossible venir. Moltíssimes gràcies per a facilitar-me el nom d'aquestes persones, intentaré contactar-hi, i sobre els enregistraments, de debò que ho agraeixo moltíssim, ja et faré saber quin dia vinc amb bastant d'antelació.

De nou, moltes gràcies.

Jo

16/6/14

RE: RE: CaixaForum Girona

↑ ↓ ×

Hola Rosa, ja tinc data per a fer la primera visita, seria entre el 30 de juny i el 4 de juliol, he d'escollir un parell de dies consecutius per a venir i el cas es que no he vist cap activitat ni xerrada programada per aquests dies... Llavors em podries dir si algun d'aquests dies algun organitzador de l'exposició hi serà? Per a fer l'entrevista del treball bàsicament, o bé hi ha algun contacte que em pugui donar informació ni que fos via email? si no pot ser, ja ho tornaré a intentar un altre dia de l'estiu però aquests dies m'aniria genial.

Rosa Gil

21/6/14

RE: RE: CaixaForum Girona

↑ ↓ ×

Perfecte doncs, aquests dies seré allí. El comissari de l'exposició viu a Itàlia. És el director del

Museu Egipci de Torí Via Accademia delle Scienze, 6, 10123 Turin, Italia

<http://www.museoegizio.it/>

de moment no és previst que vingui fins al final de l'exposició però pots mirar si enviant-li un email et contesta ja que també parla castellà. En referència a les conferències/seminaris... ja s'han acabat. Ara és molt complicat trobar a alguna persona amb la qual puguis parlar directament. El tema de la guia ja està cobert, he parlat amb una organitzadora que alhora fa de guia els caps de setmana i serà allí la setmana en que tu vens així que en principi no hi ha cap problema. Quan em diguis el dia exacte de la teva visita ja concretarem hora.

Salutacions

Jo

22/6/14

RE: CaixaForum Girona

↑ ↓ ×

Hola Rosa, sóc [REDACTED] de nou, ja és oficial; El dia 30 de juny vindré a l'exposició. T'agraeixo enormement que m'hagis resolt el tema de la guia i la teva participació durant aquest temps en general.

Ens veiem llavors!

Jo

5/7/14

Després de la visita

RE: CaixaForum Girona

↑ ↓ ×

Rosa, moltíssimes gràcies per tot el que has fet, l'exposició ha estat genial, francament no m'esperava trobar-me tantes coses; mòmies reals, tanta varietat d'objectes i tants panells informatius que m'han anat perfecte. És una pena que no visqui més a prop perquè m'encantaria poder tornar-hi amb els amics.

Tinc tot el que necessitava i més, l'entrevista amb la Nora va anar molt bé, li vaig poder preguntar els meus dubtes i ella me'ls va resoldre encantada i em va recomanar moltes pàgines i llibres d'on extreure més informació pel meu projecte.

Com ja he dit, tinc ja molta informació, així que de moment no contactaré amb el comissari de l'exposició perquè ja estic mooolt satisfet amb el que he pogut obtenir a l'exposició i ara ja em posaré a redactar el treball, si ho desitges te n'enviaré una còpia un cop l'hagi acabat.

Novament, moltes gràcies.

Rosa Gil

12/7/14

RE: CaixaForum Girona

↑ ↓ ×

Estic molt contenta de que t'hagi agradat i d'haver-te pogut ajudar amb tot el que has necessitat. Per qualsevol altra cosa no dubtis en contactar amb mi.

Cordialment, Rosa Gil Vila

*Aquesta és la conversa que vaig tenir per correu electrònic amb la directora del CaixaForum per a exposar-li la meva instància.

1.2 L'Entrevista

-L'entrevista la vaig fer en una sala del CaixaForum el matí del 30 de juny de 2014 i vam estar la Nora i jo uns trenta minuts debatent sobre la mitologia i preguntant-li el que ha conformat l'entrevista que he resumit al treball. Vaig gravar l'entrevista alhora que prenia apunts en una llibreta per a no perdre detall de cada paraula ja que, com a coneixedora del tema que era, al no haver començat encara formalment la redacció del treball, m'era una mica dificultós de seguir-li el fil.

-Seguidament relato les diferents preguntes que li vaig fer d'acord amb la intenció que hi havia rere cada una seguint el clàssic model d'entrevista:

-Et pots presentar?

Demano una presentació per a saber a qui m'adreço i poder identificar-la en l'entrevista.

-Creus que aquesta exposició ha tingut un bona encaixada entre la gent? Quines previsions teniu?

-En les diverses xerrades que s'han fet, ha vingut molta gent? Quins temes s'hi ha tractat?

Li pregunto sobre la impressió que ha causat l'exposició sobre la gent i les dades que han recollit ja que les he trobat interessants.

-Què creus que és el que més interessa a la gent del món i la cultura d'Egipte?

-Quin creus que era el principi que més s'havia estès per Egipte sobre la mort?

-Per què creus que tenim tanta informació sobre la mort però tant poca sobre la vida quotidiana?

A partir d'aquí li faig un seguici de preguntes de caràcter personal que poden semblar d'opinió però que no deixen de basar-se en fets evidents que com a coneixedora de la matèria sap. Intento treure temes com el de l'origen i el triomf d'aquesta manera de pensar, la visió de la mort, els mites i les escriptures i molta més informació que després corroboraria al fer el treball.

-Destacaries alguna anècdota curiosa relacionada amb el culte a la mort?

-Com creus que va ser possible que s'arrelés de manera tan profunda aquestes creences en la civilització egípcia?

-Per què creus que s'esforçaven tant en deixar escrits i pintures tan detallades a les parets de les tombes?

- En què penses que es devien inspirar els diversos mites i creences que tenien?
- Em recomanaries algunes fonts bibliogràfiques d'on treure informació pel meu treball?
- Hi ha algun llibre que em recomanaries per llegir referent al meu treball?

Finalment, li demano referències per a augmentar les meves fonts bibliogràfiques.

1.3 fotografies

- A continuació exposo un breu recull fotogràfic de l'exposició on s'observen la varietat d'elements que la formaven.

1.4 les Conferències

• Mentre l'exposició era a Girona s'hi van fer xerrades i conferències interessants que englobaven el món de la mort i la temàtica de l'exposició.

• Vaig escoltar-les totes durant la meua estada al CaixaForum i he pogut elaborar una llista dels diversos debats que es van celebrar:

"L'Egipte de Kheops, Kefren i Micerí: l'època dels grans constructors de piràmides"

A càrrec de: Carles Buenacasa, Nora Sánchez i Paula Colell

11/3/14

"La momificació i les seves justificacions mitològiques a l'Egipte faraònic"

A càrrec de: Carles Buenacasa, Nora Sánchez i Pascal Vernus

18/3/14

"El projecte Djehuty i els secrets de la necròpoli tebana"

A càrrec de: Jose Mª Galán i Carlos Matamoros

1/4/14

"El Més Enllà Egipci i les maneres d'arribar a l'Aaru"

A càrrec de: Carles Buenacasa, Jordi Mas, Paula Colell i Francesc Puig

31/5/14

"Els Textos Sagrats i la seva elaboració i interpretació"

A càrrec de: Josep Pujol, Jordi Mas, Paula Colell i Francesc Puig

12/6/14

"Morir per néixer, una forma de vida"

A càrrec de: Jordi Mas, Paula Colell i Francesc Puig

26/6/14

1.5 Impacte en els Medis

- L'organització d'aquesta exposició va ser notícia, i com a tal, va ser enunciatada en diversos medis de comunicació. Seguidament destaco les portades de les pàgines web on es van redactar articles referents a l'exposició.

Series de premsa: CaixaBank | "la Caixa" | Corre Social | Criteris CaixaBank

Obra Social "la Caixa"

Sala de Premsa

inici Notes de premsa Informació corporativa Imatges Vídeos Audios Retransmissió

dimarts, 28 d'octubre de 2014

inici » Notícies » Mòmies egípcies. El secret de la vida eterna. CaixaForum Girona

Imprimir Enviar xip

Mòmies egípcies. El secret de la vida eterna. CaixaForum Girona
Girona, 25 de febrer de 2014

Vídeos (1) Imatges (25)

Exposició Mòmies egípcies. El secret de la vida eterna. Obra Social "la Caixa"

Exposición Momias egipcias. El secreto de la vida...

0:00 / 1:20

Afegir el vídeo al teu web

Compartir el vídeo:

Queda prohibida la reproducció de les imatges per a qualsevol altre fin ajeno a la difusió de la exposició.

Un reportatge per la vida i la mort a l'antic Egipte, en què les mòmies esdevenen testimonis únics d'un món desaparegut i ens revelen els seus secrets. L'Obra Social "la Caixa" presenta a CaixaForum Girona Mòmies egípcies. El secret de la vida eterna, una exposició que acosta el visitant a les creences sobre la vida després de la mort a l'Egipte antic, qüestió que sempre ha fascinat els estudiosos i viatgers.

La mostra analitza els complexos rituals relacionats amb la mort i l'altra vida, i aprofundeix en l'evolució de l'art de la momificació. D'altra banda, explica com arqueòlegs i científics han obtingut informació a partir de l'anàlisi de les troballes arqueològiques i de la interpretació dels jeroglífics, i també com l'ús de les noves tecnologies ha permès ampliar els coneixements sobre aquesta fascinant civilització i descobrir aspectes inèdits sobre els costums, les condicions de vida i els rituals relacionats amb el més enllà.

Mòmies egípcies. El secret de la vida eterna inclou 188 peces de diferents períodes, procedents de diverses cambres sepulcres. El visitant hi trobarà mòmies humanes i animals, com també saròfags, joles, amulets,

Article de la premsa de "La Caixa"

www.diaridegirona.cat

Diari de Girona

Local Més Notícies Esports Economia Opinió Oci Tendències Comunitat

Catalunya Espanya/Internacional **Cultura** Cultura popular

Diari de Girona » Cultura

VOI 11 AGUST 21 A NO 11 AGA

Tres mòmies egípcies amb el seu difunt descansen al CaixaForum de Girona

Una exposició excepcional amb 188 peces explica els rituals funeraris de l'antic Egipte i els secrets de la vida eterna

26.02.2014 | 07:58

GIRONA | DANIEL BONAVENTURA Ni que sigui supersticiós, no tingui vostè por de les malediccions de l'antic Egipte. Al CaixaForum Girona l'espera una ocasió única per contemplar tres fascinants mòmies egípcies que contenen les restes humanes originals completes al seu interior, i endinsar-se en els secrets de la vida eterna.

La mòmia principal és la d'Ankhhor, el Senyor de Tebes, que va viure fa més de 2.500 anys. Al costat del seu saròfag, bellament i jeroglíficament decorat, es pot contemplar la mòmia embenada que conserva intacte el difunt a l'interior.

El conjunt es completa amb una radiografia forense que presenta l'esquelet d'Ankhhor, amb nombrosos anells, penjolls i altres joies amb què el van obequiar a l'hora d'iniciar el seu viatge a l'altra vida, i que les noves tecnologies han captat amb precisió sobreposats a l'ossamenta.

I per si això fos poc, un vídeo mostra la reconstrucció hipotètica de la fesomia del rostre d'aquest senyor de la Baixa Època, dinastia XXVI, que va viure fa aproximadament de l'any 625 aC.

Si s'anima vostè a visitar el seu mausoleu, des d'avui i fins al 31 d'agost situat al soterrani del CaixaForum Girona, no haurà de témer per la maledicció de la mòmia.

L'expert Christian Greco, conservador del Departament d'Egiptologia del Rijksmuseum Van Oudheden de Leiden (Països Baixos), comissari de l'exposició, va assegurar ahir a la roda de premsa de presentació: "Jo tracto amb mòmies cada dia i aquí estic, i ben viu".

La maledicció que segons la llegenda va acabar irremediament amb la vida dels descobridors de la tomba de Tutankamón és falsa. Segons Christian Greco, hi ha constància que aquells expedicionaris van morir de vells, de mort natural o d'una malaltia. De manera que poder dedicar la vida a l'estudi de les mòmies, i poder-les tenir ara dormint a la ciutat de Girona, no pot deixar de ser considerat "tota una benedicció", conclou Greco, que ara canviarà de feina, ja que acaba de ser "fixat" per dirigir el Museu Egipci de Torí (Itàlia).

Veure galeria

Tres mòmies egípcies amb el seu difunt descansen al CaixaForum de Girona

Més fotos

Article de la premsa del "Diari de Girona"

SER Catalunya

RÀDIO BARCELONA Ràdio Girona | Ràdio Lleida | Ràdio Reus | SER Tarragona | SER Principat d'Andorra |

PODCAST | E

Mòmies egípcies a Girona

Tertúlia a "CadenaSER" Sobre les mòmies egípcies de l'exposició de Girona

MÀXIM CASTILLO

Al barri vell de Girona trobem un Palau gòtic transformat en un mausoleu. Són les tres mòmies que acull el CaixaFòrum

00:35 03:00

Emporta-te'l `<iframe height="80" width="285" frameborder="0" src="`

Copia i enganxa el codi HTML per inserir el vídeo al teu blog, pàgina web, fòrum, etc...

La mòmia de Tebes Ankhhoor, un dels grans reclams de la mostra. (Foto: ACN)

El CaixaForum de Girona, l'antiga Fontana d'Or, acull fins al 31 d'agost una mostra sobre els rituals de momificació de l'antic Egipte, que reuneix més de 180 peces procedents del Rijksmuseum van Oudheden de Leiden, als Països Baixos. Destaca, sobretot, la mòmia del sacerdot **Tebes Ankhhor**, de la qual es conserva el cos momificat, i també els tres sarcòfags on ha reposat durant més de 2.000 anys.

Després de passar per Lleida, Tarragona i Palma, arriba a Girona **"Mòmies egípcies. El secret de la vida eterna"**, una exposició que explica com van evolucionar els rituals per momificar humans i animals a l'antic Egipte, una civilització que tenia la idea que morien per tornar a néixer.

La mostra exposa **tres mògies humanes senceres**, entre les quals la d'Ankhor, que va arribar a Leiden el 1826, just després que el director del museu prohibís desenterrar més mògies. Gràcies a això, es va mantenir intacta. Ha estat gràcies a l'estudi dels jeroglífics que es trobaven inscrits als sarcòfags i també a tècniques modernes no invasives —com els raigs X o el TAC—

2. Esdeveniments Actuals

Com que els egipcis enterraven els cossos i, sovint amb la intenció que mai fossin trobats, fins a l'actualitat es realitzen encara avui en dia descobriments arqueològics. En aquest apartat, en destacaré els més recents.

Descubren en Egipto un ataúd intacto con una momia del año 1600 a.C.

- El ataúd, intacto, estaba enterrado en una necrópolis en Luxor
- Contenía la momia al parecer en buen estado de un hombre llamado Neb
- En esta necrópolis se enterraron los miembros de la dinastía XVII

Durant més de 300 anys ha estat sepultat a quatre metres de profunditat però torna a emergir amb un perfecte estat de conservació. Es tracta de la mòmia d'un rei que gràcies al Projecte Djehuty s'ha pogut exposar i restaurar aquest taüt únic ple d'inscripcions molt valuoses segons José Manuel Galán, un dels exploradors d'aquest projecte.

Font: www.rtve.es

Egipto se enfrenta a los arqueólogos por la restauración de Saqqara

Coordinadores de AE 22 de Octubre de 2014

Las arenas del desierto resguardaron durante siglos a la primera pirámide de la historia de claudicar ante el implacable juicio del paso del tiempo. La imponente construcción de mastabas erigida en la necrópolis de Saqqara bajo el mando del faraón Zóser (2635-2615), segundo rey de la III dinastía, sobrevivió también a la fascinación que su construcción despertó entre las escuelas masónicas. Pero las últimas décadas se le han atragantado a los muros de hace más de 4.600 años.

Font: www.egiptologia.com/noticias/1

Egipto celebra el 110 aniversario del descubrimiento de la tumba de Nefertari

Coordinadores de AE 21 de Octubre de 2014

El Ministerio de Turismo egipcio y el Civil de Aviación, en colaboración con la embajada italiana en Egipto, organizarán un evento conmemorativo con motivo del descubrimiento de la tumba de la reina Nefertari hace 110 años en Luxor.

Font: www.egiptologia.com/noticias/1

El arte egipcio revela una gran extinción de especies por sequías

Coordinadores de AE 14 de Octubre de 2014

Las representaciones de animales en antiguos artefactos egipcios ha ayudado a los científicos a reunir un registro detallado de los grandes mamíferos que vivían en el valle del Nilo en los últimos 6.000 años. Un nuevo análisis demuestra que la extinción de las especies, probablemente causada por un clima más seco y el crecimiento de la población humana en la región, ha hecho que el ecosistema sea cada vez menos estable.

Font: www.egiptologia.com/noticias/1

Descubren sarcófago egipcio dentro de la pared de una casa en Inglaterra

Coordinadores de AE 28 de Septiembre de 2014

El hallazgo, que podría tener 3.000 años de antigüedad, se ha producido en una propiedad en la localidad inglesa de Essex.

Font: www.egiptologia.com/noticias/1

Los jeroglíficos desconocidos el faraón Mentuhotep II

Coordinadores de AE 22 de Septiembre de 2014

El robo de tumbas es un pasatiempo nacional de los habitantes del valle del Nilo desde siempre, como se sabe desde que W. M. F. Petrie encontrara tumbas predinásticas intactas desde hacía cinco mil años... excepto por el pequeño detalle de haber sido saqueadas a los pocos días de la inhumación.

Font: www.egiptologia.com/noticias/1

Arqueòlegs estatunidencs descobriren en el sud de Egipte la tumba d'un faraó desconegut fins ara. Se l'anomena Senebkay i governà fa 3.700 anys, segons el Ministeri d'Antiguitats d'Egipte.

La tumba se situa a la ciutat egípcia de Abydos. La trobà un grup d'arqueòlegs de la Universitat de Pennsilvània dirigit pel científic Josef Wegner. Els experts indiquen que el hallatge evidencia que aquesta part de Egipte no fou invadida pels hicsos, uns tribus nòmades d'Àsia.

De acord amb el Ministeri d'Antiguitats d'Egipte, tant en el sarcòfag com en les parets de la tumba se trobà el cartutxo reial on s'inscriu el nom Senebkay. Els arqueòlegs també descobriren el esquelet del faraó, la seva estatura suposadament era d'uns 185 centímetres.

Font: www.actualidad.rt.com

Todo sobre este tema

Arqueología

- Hallan en Andes el asentamiento más antiguo a gran altura
- Una especie humana desconocida pudo habitar China
- VIDEO: Un paseo por la ciudad sumergida más antigua

[LEER MÁS »](#)

Font: www.sp.ria.ru.com

Arqueòlegs exploran nova piràmide en Egipte

© Screenshot: YouTube

Nuevos hallazgos arqueológicos se reportan desde Egipto. Cerca de la pequeña ciudad de Edfu fue descubierta una pirámide escalonada decenas de años más vieja que la Gran Pirámide de Giza.

Hace cuatro mil seiscientos años, esta pirámide recién encontrada dominaba toda la región. Los arqueólogos estaban al tanto de su existencia, desde hace ya varias décadas, pero solo unos días atrás localizaron cerca de Edfu una pequeña colina cubierta de arena e identificada como remanente de la otrora majestuosa construcción.

La vieja pirámide escalonada de provincias, descubierta en Edfu, es una de las siete instalaciones conocidas de ese tipo. Fue construida en la época de la Dinastía I por orden de uno de los dos faraones: Huny o Seneferu. La historia dice que la primera pirámide de Seneferu en Giza resultó alocada, por lo que los arquitectos tuvieron que proyectarle con urgencia una nueva casa de la eternidad. Esa nueva pirámide se dio en llamar "Seneferu brilla", porque sus proporciones parecían ideales a los contemporáneos. La arqueóloga Salimá Ikram aclara por qué ordenó el faraón la construcción de otra pirámide, una pequeña pirámide de provincias, evidentemente sin ánimo de ser enterrado en ella:

Arqueòlegs troben tresor en tumba de princesa egípcia

Excavadors descobriren quatre sarcòfags i algunes estatuïes a la necròpolis de Abu Sir, en Saqqara

NTD Televisión
Vid. 23 Nov 2012 13:42 +0000

[Compartir](#) 19 [Seguir a @diagramas](#) [Twitter](#) 15 [G+1](#) 3 [Compartir](#) 195

Enviar un comentario

Descubrimientos de la tumba de la princesa egípcia. (Imagen de video)

MÁS INFORMACIÓN

Un equipo de arqueólogos, checo y egipcio que se encuentran excavando un complejo de tumbas descubierto en la necrópolis de Abu Sir, en Saqqara, informaron que una de ellas incluye los restos de una princesa egípcia del Antiguo Reino.

Las excavaciones dieron con un tesoro oculto de estatuas que los expertos dicen son algunos de los mejores ejemplares de su tipo.

Font: www.noticiasegipto.com

Luxor tenía una tumba de hace 4.000 años con un centenar de momias

- La sepultura, de la Dinastía XI, ha sido encontrada en la necrópolis de Dra Abu el Naga por el equipo del Proyecto Djehuty

JACINTO ANTÓN | 10 JUN 2014 - 10:35 CET

Archivado en: Hallazgo arqueológico, Yacimientos arqueológicos, Antiguo Egipto, Arte egipcio, Egipto, Arte antiguo, Arqueología, África, Oriente próximo, Historia antigua, Historia arte, Asia, Historia

Enviar video

Tumba encontrada por el equipo del Proyecto Djehuty en Luxor. / CSIC

A veces ocurre que la arqueología en Egipto es tal y como la imaginamos o la soñamos. El equipo del Proyecto Djehuty que excava en la necrópolis de Dra Abu el Naga (Luxor) bajo dirección del madrileño José Manuel Galán, miembro del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC), ha anunciado el hallazgo de una tumba de la Dinastía XI —hace cuatro mil años— realizado en circunstancias dignas de una novela de aventuras. El descubrimiento se produjo al final de la última campaña, la 13ª, cuando tras excavar un pozo funerario en el patio de la sepultura de Djehuty que daba acceso a dos cámaras sepulcrales los investigadores dieron inesperadamente con un agujero en la pared de una de estas que conducía a una gran tumba. Al pasar a este nuevo recinto los egiptólogos se encontraron con el suelo literalmente cubierto de momias, cerca de un centenar de ellas. La tumba, que había sido saqueada, debe pertenecer a un personaje de la realeza o a un alto funcionario de la corte, "un responsable del Estado", según el ministerio de Antigüedades de Egipto. Aunque las momias, al parecer, son de clase media.

Font: www.elpais.com

Amés, si es vol conèixer més sobre l'Antic Egipte hi ha una Revista; "National Geographic Historia" de publicació bimensual que m'ha servit per a aquest treball i la seva simplicitat i fàcil comprensió fa que sigui apta i agradable per a tots.

3. Museus Importants

Per a saber-ne més de la fascinant cultura d'Egipte, si es té l'oportunitat de viatjar, hi ha una sèrie de museus molt famosos que són molt recomanats en els quals s'hi aplega una gran varietat d'objectes i mòmies que sens dubte despertem la curiositat a qualsevol.

3.1 Museu del Caire

És un museu egipci amb uns fons arqueològic de primera magnitud. És el museu egipci més important del món: Té el més gran nombre d'antiguitats i de més qualitat. Es troba situat al centre de la ciutat del Caire, a la plaça Tahrir. Depèn

del Consell Suprem d'Antiguitats, organisme governamental encarregat del patrimoni històric del país, i que depèn al seu torn del Ministeri de Cultura. Prop de la porta d'accés oneja la bandera del Consell Suprem, que és blava amb el seu símbol al mig, on s'identifica al déu Ra.

Tot i que els objectes més apreciats són els relacionats amb Tutankhamon (especialment la seva màscara d'or) el museu és ple d'objectes de totes les dinasties, de la més variada natura, des d'objectes d'ús diari a pertinences de les mòmies de faraons i alts personatges.

Localització respecte Egipte

Fundat	1902 l'edifici actual i 1863 el primer museu (Bulaq).
Localització	Midan al-Tahrir, s/n centre del Caire
Àmbit	Museu d'Arqueologia/Egiptologia
Xarxa	Museus del Consell Suprem d'Antiguitats (avui Ministeri d'Estat per a les Antiguitats)

3.2 Museu de Torí

• El Museu de les Antiguitats Egípcies de Torí conegut simplement com el Museu Egipci, es considera, pel valor dels objectes que conté, el més important del món després del que hi ha a el Caire, i és el més important d'Itàlia.

• Està situat a la Via dell'Accademia delle Scienze, núm. 6, de la capital piemontesa, dins l'històric Palau de l'Acadèmia de Ciències, seu de l'homònima Acadèmia i també de la Galleria Sabauda.

• El fons del museu compta amb vora de 30.000 peces d'art egipci que cobreixen el període que va del paleolític a l'època ptolemaica. Els més importants són:

- La tomba intacta de Kha i Merit (dinastia XVIII), l'arquitecte del faraó Amenhotep III i la seva dona.
- El Cànon Reial, conegut com el Papir de Torí, una de les fonts més importants per datar la cronologia dels sobirans egipcis.
- La Taula d'Isis.
- Els relleus de Djoser.
- Les estàtues de les deesses Isis i Sekhmet i la de Ramsès II descobertes al Temple de Mut a Karnak;
- El papir amb el mapa de les mines d'or de Wadi Hammamat.

3.3 Museu Britànic

El museu conserva la col·lecció d'Art de l'antic Egipte més gran del món després de la del Museu d'Antiguitats Egípcies del Caire. És una col·lecció de gran importància per la seva mida i qualitat, que inclou objectes de tots els períodes i de pràcticament tots els llocs d'importància de l'Antic Egipte i del Sudan. En conjunt, il·lustren tots els aspectes de les cultures de la Vall del Nil (incloent Núbia) i de l'Egipte Predinàstic.

Les antiguitats de l'Antic Egipte han format part de la col·lecció del Museu Britànic des de la seva fundació el 1753, després de rebre 160 objectes egipcis de Sir Hans Sloane. Després de la derrota dels francesos a la batalla del Nil al 1801, les antiguitats egípcies aconseguides van ser confiscades per l'exèrcit britànic i presentades al Museu Britànic el 1803. Aquestes obres, que incloïen la famosa Pedra de Rosetta, van ser el primer grup important d'escultures de grans dimensions adquirides pel Museu. A partir de llavors, el Regne Unit va nomenar l'egiptòleg Henry Salt com a cònsol general a Egipte, qui va amassar una gran col·lecció d'antiguitats. La majoria de les antiguitats de Salt van ser adquirides pel Museu Britànic i el Museu del Louvre. El 1866 la col·lecció constava d'uns 10.000 objectes.

Localització respecte Centre Londres

Fundat	1753
Localització	Great Russell Street, Londres, Anglaterra
Àmbit	Història i cultura
N. de visitants	6.049.000 (2007–2008) ^[1] 5.569.981 (2009) ^[2] 5.800.000 (2011) ^[3]
Director/a	Neil MacGregor
Transport públic	Holborn Tottenham Court Road Russell Square
Lloc web	http://www.britishmuseum.org/

Van començar a arribar antiguitats provinents de les pròpies excavacions del Museu a finals del segle XIX com a resultat de la tasca de la Societat

d'Exploració d'Egipte. La col·lecció es va situar en 57.000 objectes el 1924. El suport actiu del Museu a les excavacions arqueològiques a Egipte va seguir resultant en l'adquisició d'útils al llarg del segle XX fins que canvis en les lleis d'Egipte van portar a la suspensió de polítiques que permetessin l'exportació. La mida de les col·leccions egípcies s'ubica actualment en més de 110.000 objectes.

3.4 Museu del Louvre

• L'edifici del Museu del Louvre és un dels més impressionants de París i com tots els monuments que perduren durant segles ha patit infinitat de destruccions, reformes i ampliacions fins a arribar al seu estat actual. Com és lògic també ha albergat a diferents personatges i ha servit per a diferents funcions. La seva marxa comença quan Felip August construeix una muralla al voltant de París, l'any 1190, i, per protegir-se dels anglo-normands, erigeix una fortalesa a la qual es va anomenar el Louvre.

• El 1981 el president Mitterand va decidir ampliar-lo amb l'ala Richelieu que llavors ocupava el Ministeri d'Hisenda, i va presentar un atrevit projecte de reforma de l'arquitecte Ieoh Ming Pei. Aquest arquitecte és d'origen xinès però nacionalitzat americà, va estudiar a Massachusset i a Harvard i tenia experiència en museus per l'ampliació del museu de Washington i una reforma en el de Boston. Després de nombroses discussions sobre la construcció de les famoses piràmides de vidre, les obres del Gran Louvre acaben el 1989. El departament egipci es va tancar durant dos anys per a la seva remodelació i es va obrir al públic a l'octubre de 1997. En l'actualitat consta de més cinquanta i cinc mil obres de l'Egipte faraònic, podent-se considerar una de les col·leccions més importants del món.

Museu del Louvre
Musée du Louvre

El Louvre vist des del riu Sena

Fundat	1793
Localització	Palais Royal, Musée du Louvre, 75001 Paris, França
Àmbit	Museu d'art
N. de visitants	8,5 milions (2009) 8,9 milions (2011) ^[1]
Director/a	Henri Loyrette
Conservador/a	Marie-Laure de Rochebrune
Transport públic	Estació de Palais Royal – Musée du Louvre, Paris Metro
Lloc web	www.louvre.fr

3.5 Museu Egipci de Barcelona

• El Museu Egipci de Barcelona és museu situat al Carrer València de Barcelona que pertany a la Fundació Arqueològica Clos, una entitat privada i sense ànim de lucre. La Fundació actua com a element dinamitzador del museu, que va ser el primer de temàtica faraònica inaugurat a Espanya.

• Peces importants que s'hi poden trobar:

- L'estàtua del faraó Ramsès III (1194-1163 aC): En aquesta estàtua, Ramsès III sosté un estendard diví, que va poder estar rematat amb la representació del carner d'Amon. El textos jeroglífics mostren els diferents noms del rei.
- El cap d'estàtua del faraó Nectabeu I (380-362 aC): Nectabeu I va ser el fundador de la Dinastia XXX, última dinastia nativa. Egipte no tornarà a gaudir d'una situació d'independència, amb líders autòctons, fins al segle XX. La identificació amb Nectabeu es basa en la comparació amb estàtues que conserven el nom d'aquest faraó.

Localització respecte Barcelona

Fundat	23 de març de 1994 ^[1]
Localització	c/ València, 284, Barcelona
Àmbit	Museu d'arqueologia
N. de visitants	300.000 (aprox.)
Superfície	2.000 m ²
Director/a	Mariàngela Taulé
Conservador/a	Luis M. González
Transport públic	Estació de Diagonal (L3 i L5 de Metro) Estació de Passeig de Gràcia (L3 i L4 de Metro)
Lloc web	www.museuegipci.com

- L'ushebti de Senkamaniskén (643-623 aC): Després de l'abandonament d'Egipte pels faraons de la Dinastia XXV, els seus descendents van seguir governant a Núbia. En la piràmide de Senkamaniskén (Nuri), es van trobar més de mil ushebtis del monarca.
- L'Estela de Donació en la que apareix Cleòpatra VII (51-30 aC): La reina i el rei realitzen ofrenes a les divinitats Heka i Sekhmet. A partir de l'estudi realitzat pel Dr. Jean Yoyotte, la reina ha estat identificada com Cleòpatra VII i el rei com a Ptolomeu XIII o Ptolomeu XIV.

PARA PERSONAS MAYORES

CAFÉ-TERTULIA CON LAS ARTES
Miércoles 26 de marzo y 28 de mayo, a las 11 h
Miércoles 30 de abril, a las 16.30 h
Precio por persona: 4 €. Plazas limitadas

PARA FAMILIAS

VISITA EN FAMILIA +7
Domingos 9 de marzo, 6 de abril y 25 de mayo, a las 12 h
Precio: 2 €. Plazas limitadas

TALLER FAMILIAR +5
“El último viaje”
Domingos 2 y 30 de marzo, a las 12 h
Sábados 15 de marzo y 31 de mayo, a las 18 h
Del 18 al 21 de abril, a las 11 h
Precio: 2 €. Plazas limitadas

PARA GRUPOS ESCOLARES

VISITA COMENTADA
Del 26 de febrero al 30 de mayo, de lunes a viernes, en horario a convenir
Niveles recomendados: alumnos a partir de tercero de primaria, ESO, bachillerato y ciclos formativos
Duración: 1 h
Precio: 20 €/grupo (grupo: máximo 30 alumnos)
Es precisa inscripción previa en el 972 20 98 36

VISITA DINAMIZADA
Del 26 de febrero al 30 de mayo, de lunes a viernes, en horario a convenir
Niveles recomendados: alumnos a partir de tercero de primaria, ESO, bachillerato y ciclos formativos
Duración: 1 h 30 min
Precio: 25 €/grupo (grupo: máximo 30 alumnos)
Es precisa inscripción previa en el 972 20 98 36

Más recursos y actividades educativas, en

Un mundo de actividades educativas

Sarcófago de Amenhotep. Tebas, 1070-945 a. C. © RMO.

MOMIAS EGIPCIAS

EL SECRETO DE LA VIDA ETERNA

Exposición
Del 26 de febrero al 31 de agosto de 2014

CaixaForum Girona
Ciutadans, 19
17004 Girona
Tel. 972 20 98 36
caixaforumgirona@magmacultura.com

Servicio de Información de la Obra Social “la Caixa”
Tel. 902 22 30 40
De lunes a domingo, de 9 a 20 h
www.laCaixa.es/ObraSocial

Horarios
De lunes a sábado, de 10 a 20 h
Domingos y festivos, de 11 a 14 h
Horario especial: “Girona, Temps de Flors” (del 10 al 18 de mayo), de 9 a 21 h. Sábado 17 de mayo, Día Internacional de los Museos, de 9 a 0 h

Servicio de atención al visitante
Tel. 972 20 98 36
De lunes a viernes, de 9 a 20 h
Sábados, de 10 a 20 h
Domingos y festivos, de 11 a 14 h

Venta de entradas a las actividades:

CLIENTES “LA CAIXA”
DESCUENTO 50%
Excepto las visitas comentadas para grupos

ENTRADA ONLINE
CaixaForum.com/agenda

El centro dispone de conexión Wi-Fi gratis

Exposición ideada por el Musée de la Civilisation del Quebec (Canadá), en colaboración con el Rijksmuseum van Oudheden de Leiden (Países Bajos), y producida por la Obra Social “la Caixa”.

Rijksmuseum van Oudheden

Obra Social “la Caixa”

MOMIAS EGIPCIAS

EL SECRETO DE LA VIDA ETERNA

Falso ojo. 712-332 a. C. © RMO.

Obra Social “la Caixa”

Girona
CaixaForum

ACTIVIDADES PARALELAS A LA EXPOSICIÓN

PARA EL PÚBLICO GENERAL

VISITAS COMENTADAS

Hasta el 31 de mayo, sábados a las 18 y a las 19 h
A partir del 1 de junio, jueves a las 19 h
Precio: 3 €. Plazas limitadas

VISITAS PRIVADAS PARA GRUPOS

Es precisa inscripción previa en el 972 20 98 36
Grupo máximo recomendado: 30 personas
Precio: 60 €

CONFERENCIA INAUGURAL

“El sarcófago de Anjhor, casa de la eternidad”

Martes 25 de febrero, a las 19 h
A cargo de Christian Greco, comisario de la exposición
La conferencia se impartirá en inglés y habrá servicio de traducción simultánea al catalán.
Entrada libre. Plazas limitadas

CICLO DE CONFERENCIAS

Desenvolviendo las momias egipcias. Una aproximación desde distintas perspectivas

“El Egipto de Kheops, Kefrén y Micerinos: la época de los grandes constructores de pirámides”

Martes 11 de marzo, a las 19 h
A cargo de Carles Buenacasa Pérez, profesor agregado al Departamento de Prehistoria, Historia Antigua y Arqueología de la Universitat de Barcelona.

“La momificación y sus justificaciones mitológicas en el Egipto faraónico”

Martes 18 de marzo, a las 19 h
A cargo de Pascal Vernus, catedrático de lenguas clásicas y director de estudios en lingüística egipcia y en filología en la École Pratique des Hautes Études de la Sorbona.
La conferencia será impartida en francés y habrá servicio de traducción simultánea al catalán.

Detalle del libro de los muertos de Nesinakht, 332-30 a. C. © RMO.

“El libro de los muertos, un manual para alcanzar la vida en el más allá egipcio”

Martes 25 de marzo, a las 19 h
A cargo de Josep Cervelló Autuori, coordinador y profesor de los programas de posgrado en egiptología impartidos por el Institut d’Estudis del Pròxim Orient Antic de la Universitat Autònoma de Barcelona.

“El proyecto Djehuty y los secretos de la necrópolis tebana”

Martes 1 de abril, a las 19 h
A cargo de José Mª Galán Allué, profesor de investigación del Centro de Ciencias Humanas y Sociales del CSIC (Madrid) y director del proyecto Djehuty en Luxor (Egipto).

Ciclo coordinado por Carles Buenacasa Pérez, profesor agregado al Departamento de Prehistoria, Historia Antigua y Arqueología de la Universitat de Barcelona.

Precio por conferencia: 4 €. Plazas limitadas

SEMINARIO

La religión de los antiguos egipcios. Toda una vida pensando en el más allá

“Características generales de la religión egipcia: cosmogonías y divinidades principales”

Martes 20 de mayo, a las 19 h

“Los ritos funerarios: las concepciones en torno a la muerte y la vida en el más allá”

Martes 27 de mayo, a las 19 h

“Religión y prácticas mágicas: el poder de los amuletos y hechizos contra los poderes maléficos”

Martes 3 de junio, a las 19 h

A cargo de Carles Buenacasa Pérez, profesor agregado al Departamento de Prehistoria, Historia Antigua y Arqueología de la Universitat de Barcelona.

Precio por sesión: 4 €. Plazas limitadas

“Momias egipcias. El secreto de la vida eterna”
explora los complejos rituales relacionados con la muerte y la otra vida en el antiguo Egipto. Esta exposición excepcional presenta los tesoros del Rijksmuseum Van Oudheden (Museo Nacional de Antigüedades) de Leiden, Países Bajos, conocido en todo el mundo por sus colecciones de egiptología.

El antiguo Egipto ha intrigado y fascinado a estudiosos y viajeros durante siglos. Una parte de la muestra analiza los complejos rituales relacionados con la muerte y la otra vida en esta antigua civilización. La idea de «morir para volver a nacer» exigía conservar el cuerpo del difunto y, a lo largo de los siglos, los antiguos egipcios fueron perfeccionando el arte de la momificación. Este tema apasionante se analiza y explica mediante objetos descubiertos en tumbas. De todos modos, a pesar de que dichos elementos revelan muchas cosas del pasado, únicamente son una parte de la historia: son las momias las que nos ofrecen la posibilidad de descubrir cómo se vivía y se moría en el antiguo Egipto.

Las tecnologías modernas, a menudo desarrolladas inicialmente para el ámbito de la medicina, han permitido que los científicos y los arqueólogos amplíen sus conocimientos sobre las enfermedades, los hábitos alimentarios y las condiciones de vida en el antiguo Egipto. En este sentido, otra parte de la muestra se centra en la forma cómo los estudiosos, los arqueólogos y los científicos han ido obteniendo

Vasos canópicos de Djedkhonsuefankh. 1070-712 a. C. © RMO.

Piramidón de Pthahemuia. Saqqara, c. 1325 a. C. © RMO.

Escarabeo alado. 1070-712 a. C. © RMO.

toda esa información a lo largo del tiempo. Pese a que las inscripciones de los sarcófagos han permitido obtener muchos datos, para conseguir más información a partir de las momias se requería, hasta no hace mucho, desenvolverlas, un proceso invasivo y destructivo. Hoy en día, las técnicas no invasivas, como las radiografías o diferentes tipos de escaneos, permiten examinar las momias sin malmeter el cuerpo. En esta sección, a través de técnicas como la reconstrucción facial, el visitante se encuentra cara a cara con el pasado.

La exposición también incluye tomografías axiales computadorizadas (TAC) de momias que pertenecen a la colección del Rijksmuseum Van Oudheden de Leiden. Este tipo de exploraciones radiológicas han aportado nuevos datos, que de otra forma no podríamos conocer, sobre la momificación del cuerpo y su estado, además de mostrar los amuletos escondidos en la envoltura.

Un elemento clave de la muestra es la increíble historia de Anjhor, un gran sacerdote de Tebas que vivió hacia el año 650 a. C. Los datos sobre su momia y su sarcófago provienen de diversas fuentes y nos aportan una extraordinaria cantidad de información: desde el descubrimiento de la momia a principios del siglo XIX hasta hallazgos muy recientes obtenidos mediante un escáner corporal. A través de un TAC se obtuvo información sobre su anatomía, edad y estado de salud general, así como sobre la forma de momificación. La historia de Anjhor nos ofrece una perspectiva fascinante sobre la vida y la muerte en el antiguo Egipto.

Esta interesante exposición invita a los visitantes a hacer un viaje al mundo de los rituales funerarios del antiguo Egipto. Así, les permitirá ampliar sus conocimientos sobre la creencia en la vida después de la muerte en el antiguo Egipto y sobre la tarea que llevan a cabo arqueólogos y científicos para descubrir el pasado. Las momias se erigen aquí en testigos principales del pasado y nos revelan todos sus secretos.

Momia de Anjhor. Tebas, Deir el-Bahari, c. 650 a. C. © RMO.

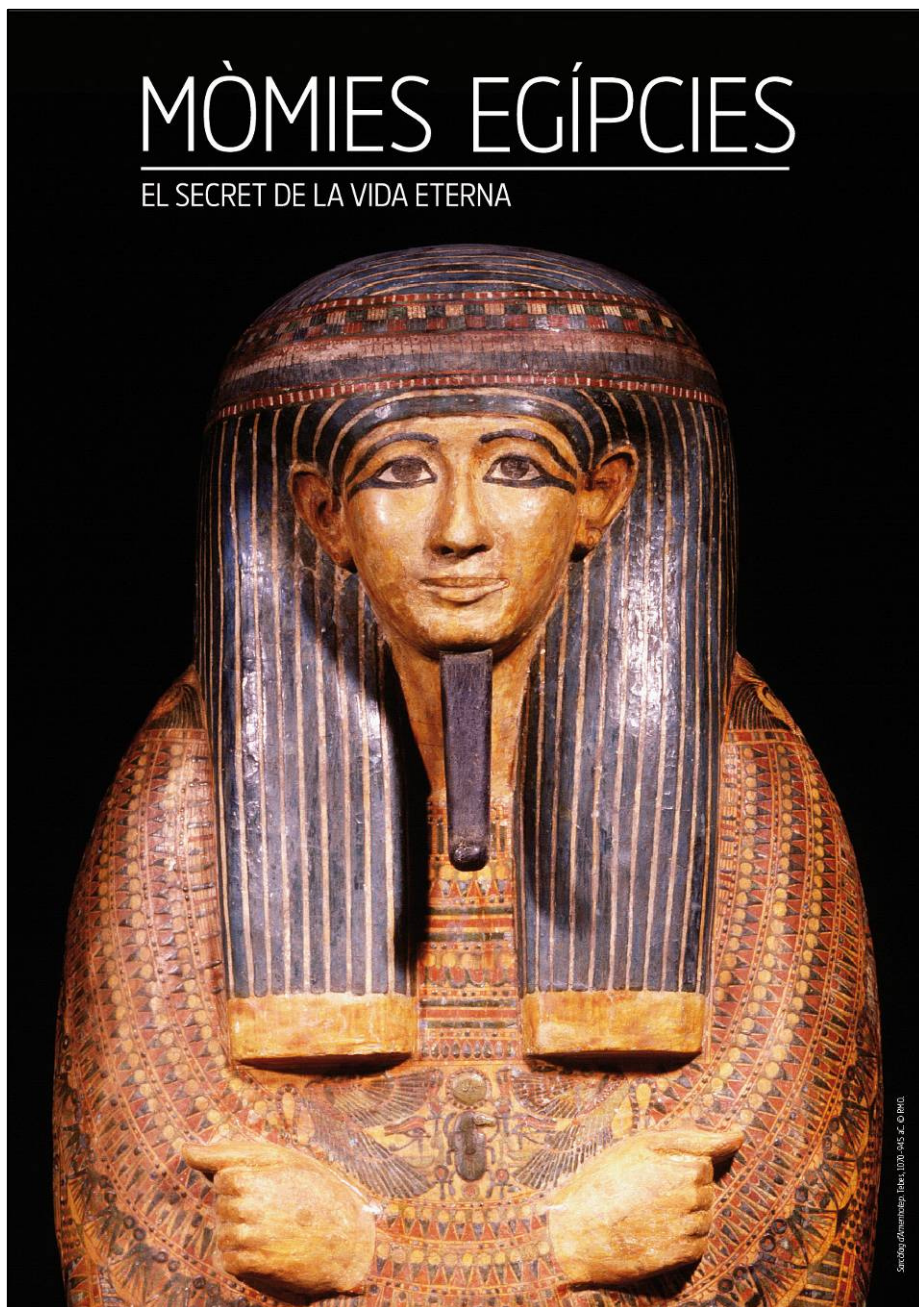

Obra Social "la Caixa"

Rijksmuseum van udheden

MÒMIES EGÍPCIES

EL SECRET DE LA VIDA ETERNA

Dossier de premsa

CaixaForum Girona

Del 26 de febrer al 31 d'agost de 2014

L'Obra Social "la Caixa" convida el visitant a fer un viatge al món dels rituals funeraris de l'antic Egipte a partir dels tresors del Rijksmuseum van Oudheden de Leiden

MÒMIES EGÍPCIES

EL SECRET DE LA VIDA ETERNA

Un recorregut per la vida i la mort a l'antic Egipte, en què les mòmies esdevenen testimonis únics d'un món desaparegut i ens revelen els seus secrets. L'Obra Social "la Caixa" presenta a CaixaForum Girona *Mòmies egípcies. El secret de la vida eterna*, una exposició que acosta el visitant a les creences sobre la vida després de la mort a l'Egipte antic, qüestió que sempre ha fascinat els estudiosos i viatgers. La mostra analitza els complexos rituals relacionats amb la mort i l'altra vida, i aprofundeix en l'evolució de l'art de la momificació. D'altra banda, explica com arqueòlegs i científics han obtingut informació a partir de l'anàlisi de les troballes arqueològiques i de la interpretació dels jeroglífics, i també com l'ús de les noves tecnologies ha permès ampliar els coneixements sobre aquesta fascinant civilització i descobrir aspectes inèdits sobre els costums, les condicions de vida i els rituals relacionats amb el més enllà. *Mòmies egípcies. El secret de la vida eterna* inclou 186 peces de diferents períodes, procedents de diverses cambres sepulcrales. El visitant hi trobarà mòmies humanes i animals, com també sarcòfags, joies, amulets, màscares, escultures, portes, esteles funeràries i objectes personals. Hi destaquen els sarcòfags d'Amenhotep i especialment el conjunt d'Ankhhor, que es mostra sencer amb la mòmia i els sarcòfags i que permet conèixer part de la vida d'aquest home que va viure a Egipte fa més de 2.000 anys.

Mòmies egípcies. El secret de la vida eterna. Organització i producció: Exposició ideada pel Musée de la Civilisation del Quebec (Canadà), en col·laboració amb el Rijksmuseum van Oudheden de Leiden (Països Baixos), i produïda per l'Obra Social "la Caixa". **Comissariat:** Christian Greco, conservador de les col·leccions egípcies del Rijksmuseum van Oudheden, Leiden. **Lloc:** CaixaForum Girona (Ciutadans, 19). **Dates:** del 26 de febrer al 31 d'agost de 2014.

Girona, 25 de febrer de 2014. La directora general adjunta de la Fundació "la Caixa", Elisa Duran; la directora de CaixaForum Girona, Rosa Gil; i el conservador de les col·leccions egípcies del museu Rijksmuseum van Oudheden de Leiden, Christian Greco, han presentat avui l'exposició *Mòmies egípcies. El secret de la vida eterna*.

Amb l'objectiu de promoure el coneixement i entenent la cultura com una poderosa eina per fomentar la cohesió social, l'Obra Social "la Caixa" programa un ampli ventall de propostes, entre les quals hi ha les mostres que acullen els centres CaixaForum.

Les exposicions que l'Obra Social "la Caixa" dedica des de fa anys a les grans cultures del passat tenen com a missió mostrar al públic les diferents formes en què homes i dones de diversos llocs i èpoques s'han enfrontat amb les grans

Mòmia d'Ankhhor. Tebes, Deir-el-Bahari, c. 625 aC.
© RMO

qüestions universals, com també ampliar les perspectives sobre el món a partir de les investigacions històriques i arqueològiques més recents.

La finalitat és subratllar els vincles entre el món antic i el món actual, i presentar la cultura com una realitat viva, fruit del coneixement i els intercanvis entre els pobles. En el cas de *Mòmies egípcies*.

El secret de la vida eterna, els objectes arqueològics són el punt de partida per a un enfocament que aprofundeix en els aspectes humans de les cultures del passat per apropar-les a la sensibilitat de la gent d'avui.

La mostra proposa un recorregut per la vida i la mort a l'antic Egipte a partir dels tresors del Rijksmuseum van Oudheden de Leiden, el Museu Nacional d'Antiguitats dels Països Baixos, conegut arreu del món per les seves col·leccions d'egiptologia.

L'antic Egipte ha intrigat i fascinat estudiosos i viatgers durant segles. La primera part de la mostra analitza els complexos rituals relacionats amb la mort i l'altra vida en aquesta antiga civilització. La idea de «morir per tornar a néixer» exigia conservar el cos del difunt i, al llarg dels segles, els antics egipcis van anar perfeccionant l'art de la momificació. Aquest tema apassionant s'analitza i s'explica mitjançant objectes descoberts en tombes. Tanmateix, malgrat que aquests elements revelen moltes coses del passat, són només una part de la història: són les mòmies les que ens ofereixen la possibilitat de descobrir com es vivia i es moria a l'antic Egipte.

Les tecnologies modernes, desenvolupades sovint inicialment en el camp de la medicina, han permès que els científics i els arqueòlegs ampliïn els seus coneixements sobre les malalties, els hàbits alimentaris i les condicions de vida a l'antic Egipte. Una part de la mostra se centra en la manera com els estudiosos, els arqueòlegs i els científics han anat obtenint tota aquesta informació al llarg del temps. Tot i que les inscripcions dels sarcòfags han permès obtenir moltes dades, per aconseguir més informació a partir de les mòmies calia desembolicar-les, procés invasiu i destructiu. Avui dia, les tècniques no invasives, com ara les radiografies o diferents tipus d'escaneigs, permeten examinar les mòmies sense malmetre el cos.

Radiografia de la mòmia de
gat. © RMO

L'exposició inclou tomografies computades (TC) de mòmies dutes a terme pel Rijksmuseum van Oudheden de Leiden. Aquest tipus d'exploracions radiològiques han aportat noves dades —que altrament no hauríem pogut obtenir— sobre la momificació del cos i el seu estat i, a més, han mostrat els escarabats amagats a l'embolcall.

Un element clau de la mostra és la increïble història d'Ankhhor, un gran sacerdot de Tebes que va viure cap al 650 aC. Les dades sobre la seva mòmia i el seu sarcòfag provenen de diverses fonts i ens aporten una quantitat extraordinària d'informació: des del descobriment de la mòmia al començament del segle XIX, fins a troballes molt recents obtingudes mitjançant un escàner corporal. A través d'una TC es va obtenir informació sobre la seva anatomia, l'edat i l'estat de salut general, com també sobre la forma de momificació. La història d'Ankhhor ens ofereix una perspectiva fascinant sobre la vida i la mort a l'antic Egipte.

Aquesta interessant exposició convida els visitants a fer un viatge al món dels rituals funeraris de l'antic Egipte, que els permetrà ampliar els seus coneixements sobre la creença en la vida després de la mort a l'antic Egipte i sobre la tasca que duen a terme arqueòlegs i científics per desentrellar el passat. Les mòmies esdevenen aquí testimonis cabdals del passat i ens revelen tots els seus secrets.

ÀMBITS DE L'EXPOSICIÓ

1. MORIR PER RENÉIXER

Els antics egipcis entenien la mort com un pas cap a la resurrecció: *morir per renéixer*. Després de la defunció començava una nova vida en un món governat per Osiris, el déu dels morts. Abans d'entrar al regne d'Osiris, però, el difunt havia de fer front al Judici Final.

1.1. El mite d'Osiris

Segons un antic mite egipci, Osiris, fill de la deessa Nut, va ser assassinat pel seu germà Set, que n'estava gelós. Per evitar que pogués tornar a la vida, Set va esquarterar el cadàver i va escampar-ne els trossos per tot Egipte. Isis, germana i muller d'Osiris, va reunir els trossos del cos esquarterat i va fer servir els seus poders màgics per ressuscitar-lo. Amb l'ajuda del déu Anubis, va ajuntar i embenar les restes. Es tracta de la primera momificació, que va permetre Osiris de tornar a la vida. Una vegada conquerida la mort, Osiris va esdevenir el déu de la resurrecció i de l'altra vida, i va governar al Regne dels Morts. Osiris i Isis van tenir un fill, Horus, que va venjar l'assassinat del seu pare derrotant Set en una batalla pel tron d'Egipte.

1.2. Osiris i el Judici Final

Osiris governava al Regne dels Morts. Era el jutge suprem dels difunts i presidia el Judici Final, en què el finat es presentava davant seu i de 42 déus, que jutjaven les seves accions. Davant d'ells, el difunt havia de demostrar la seva puresa i provar que tenia la consciència ben neta de pecats. El cor del difunt es pesava comparant-lo amb una ploma, que representava Maat, la deessa de la veritat, per valorar la seva innocència. Si el cor pesava més que la ploma, la deessa dimoni Ammit el devorava, amb la qual cosa es condemnava el mort a l'oblit. Si pesava més la ploma, es considerava que el difunt havia dut una vida recta i podia accedir al més enllà. Aquesta escena, anomenada *psicòstasi*, terme d'origen grec que significa «el pes de l'ànima», apareix representada en tots els *Llibres dels Morts* trobats des de finals de l'Imperi Antic.

1.3. El cos etern

Tota persona, formada per un cos terrenal i un conjunt d'aspectes espirituals, es considerava única. Els components espirituals més importants eren el *ka*, la força vital, i el *baï*, l'ànima. Perquè el difunt assolís la vida eterna, el *ka* i el *baï* havien de poder tornar al cos terrenal, que es preservava i es protegia mitjançant la momificació.

Durant l'Imperi Nou (1550-1070 aC) van començar a aparèixer representacions de l'ocell *baï* volant entorn del difunt tant a les pintures funeràries com al *Llibre dels Morts*. El *ka* era la força vital, que els antics egipcis consideraven un dels elements fonamentals de tot ésser humà i que, després de la mort, havia de garantir la

supervivència del difunt. Era la forma de l'esperit que servia per canalitzar el menjar i la beguda entre el món dels vius i el dels morts.

2. LA MOMIFICACIÓ

Quan algú moria, es duia el cadàver a la casa d'embalsamament, on es duia a terme la momificació. El procés de momificació més complet durava uns setanta dies i constava de diferents etapes: evisceració (extracció dels òrgans), deshidratació i, finalment, aplicació de l'embenat. Els sacerdots col·locaven amulets i a vegades joies damunt del cadàver i entre les capes de benes per protegir el difunt en el seu viatge. El déu Anubis presidia totes les momificacions i vigilava el repòs dels morts. També era ell qui solia encarregar-se de dur el difunt a la presència d'Osiris per al Judici Final.

2.1. El procés de momificació

La complexitat de la momificació va anar creixent amb el temps. Els processos concrets també depenien del que es podia permetre la família del difunt. Els faraons, els membres de la noblesa i els funcionaris d'alt rang es podien pagar momificacions més elaborades, però els menys adinerats s'havien de conformar amb una senzilla aplicació externa de natró, i els més pobres, amb res de res.

Quan el cos del difunt arribava a la casa d'embalsamament es rentava per purificar-lo ritualment. A continuació, es procedia a l'extracció dels pulmons, l'estómac, els intestins i el fetge, en general a través d'una incisió feta amb un ganivet de sílex al costat esquerre del ventre. Els òrgans es rentaven, s'eixugaven, es tractaven amb natró i s'embenaven per col·locar-los dins de vasos canòpics. En alguns casos, el cervell s'extreia pel nas amb l'ajuda d'una sonda amb ganxo, estri que servia per desfer el cervell en putrefacció. El cor, on es considerava que residien la memòria i l'emoció, havia de ser jutjat abans que el difunt passés a l'altra vida, de manera que es deixava dins del cos.

Una vegada extrets els òrgans, el cadàver es cobria amb natró i es deixava així aproximadament un mes. El natró era una sal natural que es trobava a Wadi Natrun, entre Alexandria i el Caire, que ajudava a deshidratar el cos i eliminava qualsevol resta de greix. També actuava com a agent antibacterià. Al final, s'esbandia el cos i s'hi aplicaven olis i ungüents per mantenir una mica l'elasticitat de la pell.

El procés d'embenar el cadàver el supervisava un sacerdot, que recitava les oracions adequades a mesura que s'hi afegien capes de benes. La manera d'embolcar els cossos va variar al llarg del temps. Així, per exemple, a partir de l'any 2000 aC aproximadament es van començar a utilitzar capes addicionals de benes per unir les extremitats al cos en la clàssica forma de mòmia. A continuació, la mòmia s'embolcava amb un sudari per completar la seva transformació en una rèplica del déu de la mort, Osiris.

2.2. Vestits per a l'eternitat

Segons el període i l'estatus del difunt, es col·locaven al cadàver embenat determinats amulets i joies per adornar-lo i protegir-lo. Les màscares de cartonatge van aparèixer cap al 2100 aC, i les caixes de cartonatge per al cos sencer es van introduir vers el 900 aC. Tant les màscares com altres ornaments es van fer amb aquest material econòmic fins a l'època romana, i en alguns casos es guarnien amb pa d'or i incrustacions de vidre.

2.3. El pes del cor

Els antics egipcis creien que la intel·ligència i l'emoció residien al cor. Durant el procés de momificació, aquest òrgan sempre es deixava dins del cadàver o, a vegades, era substituït per un escarabeu o un atuell en forma de cor. Després de la mort, el cor del difunt se sotmetia a un judici en què es pesava. És per això que els egipcis col·locaven sobre el cos un escarabeu amb una fórmula màgica gravada mitjançant la qual s'encoratjava el cor a no declarar els pecats per tal que el difunt pogués gaudir d'una vida eterna.

2.4. El Llibre dels Morts i altres papirs

Els «llibres» funeraris fets de rotlles de papir es van començar a produir durant l'Imperi Nou, cap al 1550 aC. Al començament es col·locaven a la vora de la mòmia dins la cambra sepulcral, de vegades a l'interior d'una estatueta, però més endavant es disposaven sobre el cos mateix. Eren guies per arribar a l'altre món i garantir que el difunt passaria amb èxit a la vida eterna. Els antics egipcis creien que allò escrit o representat podia succeir màgicament en l'altre món. El més habitual era el *Llibre de la sortida a la llum del dia*, més conegut avui com el *Llibre dels Morts*, però n'hi havia molts d'altres, com ara el *Llibre del que hi ha en l'altre món* (*Amduat* en egipci), el *Llibre de les cavernes*, el *Llibre de les portes* o el *Llibre de la respiració*.

2.5. L'arca de la vida

Els taüts i els sarcòfags, anomenats sovint *arques de la vida*, se solien decorar amb textos i imatges que donaven una protecció màgica al difunt. La posició social i econòmica i la moda dictaven el tipus de taüt on es dipositava una mòmia, de vegades en parelles o grups de tres. Fins al Segon Període Intermediari (vers el 1650 aC) van ser rectangulars i després van adoptar la forma de mòmia amb màscara. En general es feien de fusta o cartonatge, tot i que alguns reis en van tenir d'or o argent. A vegades els taüts es col·locaven a l'interior de sarcòfags de pedra.

3. LA CASA DE L'ETERNITAT

Un cop momificat i dins del taüt, es duia el difunt a la seva tomba, la *casa de l'eternitat*, tot sovint orientada cap al sol ponent. La cambra sepulcral subterrània, que quedava segellada després d'una cerimònia, contenia la mòmia, els sarcòfags i l'aixovar funerari. El nombre i el tipus d'objectes que s'hi deixaven variaven segons la dinastia i la posició econòmica del difunt. Les parets de la majoria de cambres no estaven decorades, tot i que n'hi ha algunes amb textos i imatges de llibres funeraris.

La tomba incloïa també una capella a la superfície on els familiars, els sacerdots i els visitants retien homenatge al difunt i deixaven ofrenes. A la capella hi havia una porta falsa, una estela o una estàtua del difunt que marcava la frontera entre el món dels morts i el dels vius. El *bai* i el *ka* podien passar d'un món a l'altre a través d'aquests elements.

3.1. La cerimònia d'obertura de la boca

Aquest ritual funerari, que tenia lloc a l'entrada de la tomba, servia per reactivar els sentits del cos momificat. Un sacerdot feia retornar l'alè de vida al mort i li restituïa la capacitat de fer servir la boca per poder parlar i menjar a l'altra vida. Aquesta cerimònia es practicava també a les estàtues del difunt, per tal que poguessin rebre per mitjans màgics les ofrenes que es deixaven a la capella.

3.2. L'eternitat meravellosa

Els antics egipcis creien que la vida eterna s'assemblava a l'existència terrenal. Per això omplien les cambres funeràries d'elements i d'objectes quotidians que, per mitjans màgics, havien de facilitar al difunt una forma de vida que li fos familiar a l'eternitat. Els més pobres eren menys afortunats i s'enterraven en simples clots fets a terra.

4. LA CAPELLA DE LES OFRENES

Idealment, totes les tombes havien de tenir una cambra funerària i una capella. La primera s'havia de segellar eternament, però la segona havia d'estar sempre oberta perquè els familiars poguessin entrar per visitar-la i deixar-hi ofrenes. Dins de la capella, se solia representar el difunt mitjançant una pintura o un relleu que se situava davant d'una taula plena d'ofrenes alimentàries. Sovint s'hi incloïen també escenes de la vida del finat i imatges de la família. Les capelles de les tombes de faraons eren molt més grans i sovint prenen la forma de grans temples.

4.1. Les esteles funeràries

L'estela funerària permetia que el *ka* del difunt abandonés la cambra sepulcral i entrés a la capella per gaudir de les ofrenes alimentàries que feien els vius. Aquestes esteles contenen textos i escenes que constituïen sortilegis i fórmules per a l'elaboració màgica d'aliments. Les esteles se solien situar a la part més interna de la capella. Moltes vegades s'esculpien o pintaven imatges del difunt davant la taula de les ofrenes i de familiars o servents portant menjar i beguda. El finat es representava sovint fent ofrenes als déus. A diferència de les esteles de pedra trobades en capelles, les de fusta es deixaven dins de la cambra sepulcral, a prop del fèretre. Marquen un canvi en les pràctiques funeràries que es va produir a l'inici del Tercer Període Intermediari (vers el 1070 aC): en comptes de ser un conducte per a les ofrenes situades a la capella, sembla que proveïen directament el manteniment al difunt.

4.2. L'estàtua del difunt

A vegades s'instal·lava a la capella una estàtua representativa del difunt anomenada *xesep* ('el receptor'). El *ka*, la força vital, podia entrar dins d'aquesta figura per rebre

les ofrenes destinades a alimentar el mort. L'estàtua era també un substitut simbòlic del cos momificat, en cas que fos destruït o quedés malmès.

5. LA HISTÒRIA DE L'EGIPTOLOGIA

Les tombes egípcies han patit saqueigs durant segles. A més, un cop robats els tresors, moltes mòmies van ser destruïdes i sovint deshumanitzades: els cossos es reduïen a una pols que es feia servir per fer pintures o medecines, o bé com a fertilitzant o fins i tot com a combustible per a locomotores. D'altres es van convertir en records, *souvenirs* curiosos per a viatgers europeus.

Ni tan sols el sorgiment de l'egiptologia com a ciència va aconseguir posar fi a aquestes pràctiques i, fins ben entrat el segle XX, les mòmies que es descobrien sense decoracions o inscripcions es deixaven de banda. Fins fa relativament poc no s'ha reconegut realment la utilitat de les mòmies per proporcionar informació fidedigna i detallada sobre la vida i la mort dels antics egipcis, i tot just es comencen a examinar en profunditat les restes que s'han conservat.

Fins a l'aparició dels aparells de raigs X a finals del segle XIX, les anàlisis científiques de les mòmies n'implicaven la destrucció o, en el millor dels casos, deixaven la carn desprotegida i exposada a un deteriorament lent però constant.

6. TESTIMONIS DEL PASSAT

6.1. Els enigmes de les mòmies a la llum de la tecnologia

Avui dia, nous dispositius sovint desenvolupats per al camp mèdic han permès als experts estudiar les mòmies mitjançant tècniques virtuals i no invasives. La informació que es va recollint amplia els nostres coneixements sobre una de les civilitzacions més fascinants de l'antiguitat.

Els nous mètodes permeten conèixer millor les tècniques de momificació i, en alguns casos, fins i tot descobrir la causa de mort. Les tomografies computades (TC) proporcionen imatges sorprenents de l'interior de les mòmies; posen al descobert, per exemple, els amulets que es dipositaven entre les benes i permeten crear reconstruccions facials tridimensionals. Els resultats de practicar diverses proves i d'aplicar diferents procediments a les mòmies ens faciliten molta informació sobre l'antic Egipte: des de les malalties, els hàbits alimentaris o les condicions de vida fins als parentius i els moviments de població.

6.2. Animals momificats

A l'antic Egipte es momificaven molts animals, com ara gats, ibis, cocodrils i falcons. En alguns casos es feia perquè acompanyessin els seus amos a l'altre món, però la majoria d'aquestes mòmies es creaven amb finalitats religioses. Hi havia animals en concret que es consideraven encarnacions terrenals de determinats déus. Altres mòmies d'animals les duïen els pelegrins als temples com a ofrenes. Gràcies als raigs X s'ha pogut determinar el veritable contingut de les mòmies d'animals sense

necessitat d'obrir-les. També es poden fer servir les tomografies computades per crear reconstruccions virtuals dels cadàvers que s'amaguen sota els embenats.

6.3. El rostre del passat

Egipte, any 109 d. C.: mor una jove de 16 anys, Sensaos. Com marca la costum en aquest període, la seva mòmia es cobreix amb una mortalla esplèndida però, és realment la seva cara la que apareix pintada a la tela?

El 1998 es va fer una tomografia computada de la mòmia que va permetre als experts reconstruir la cara de Sensaos. Les imatges digitals van proporcionar les dades en brut necessàries per produir un model tridimensional del crani mitjançant la tècnica de modelatge MJM. A partir dels criteris establerts, es van col·locar petites agulles de fusta sobre el crani per obtenir el gruix adequat de teixit facial i poder aplicar músculs i pell d'argila.

Un cop modelat el crani amb cera es va aplicar el color de la pell i es van col·locar els ulls artificials i les arracades. El pentinat segueix la moda de l'època.

Aquesta reproducció va permetre comparar la cara obtingut amb el pintat a la mortalla, i es va constatar que no hi havia cap semblança real, si bé tot el procés ha permès obtenir més informació sobre Sensaos i l'època en què va viure.

7. ANKHHOR, SACERDOT DE MONTU, EL SENYOR DE TEBES

Es creu que Ankhhor va ser descobert per l'explorador italià Giovanni Battista Belzoni, que va dur a terme excavacions a Deir-el-Bahari, on es considera que va estar enterrat el sacerdot. Tanmateix, també pot ser que Belzoni comprés els sarcòfags a saquejadors de tombes en comptes de desenterrar-los ell mateix.

El 1826, el Rijksmuseum van Oudheden de Leiden va adquirir la mòmia i els sarcòfags d'Ankhhor. Dos anys abans, el primer director del museu, que havia desembolicat una mòmia, havia establert la prohibició de fer-ho, de manera que Ankhhor va quedar intacte. La informació que es tenia d'Ankhhor procedia de l'estudi dels jeroglífics dels seus sarcòfags i dels ornaments disposats damunt de la mòmia. Avui dia, gràcies a les tècniques modernes no invasives, els arqueòlegs i els científics han pogut conèixer part de la vida d'aquest home que va viure a Egipte fa més de 2.000 anys.

7.1. La vida d'Ankhhor: allò que ens expliquen els jeroglífics

Els textos donen a Ankhhor el títol de sacerdot de Montu, el Senyor de Tebes. El temple principal del déu Montu era a Karnak, a la riba est del Nil a Tebes (actual Luxor). Molts membres del cos sacerdotal de Montu van ser enterrats a Deir-el-Bahari, a la riba oest de Tebes, i, per tant, és probable que Ankhhor també rebés sepultura en aquest indret. Els textos també ens expliquen que els progenitors d'Ankhhor treballaven en temples adjacents a Karnak.

7.2. Sacerdot de Montu, el Senyor de Tebes

Els antics egipcis creien que el faraó era la connexió vivent amb els déus. Podia delegar tasques en els sacerdots, «servents dels déus», que duïen a terme en nom seu els rituals diaris destinats a alimentar el déu i tenir-lo satisfet. Al santuari del temple hi havia una estàtua que podia ser habitada per l'esperit del déu o la deessa que representava. El funcionament dels grans temples depenia d'una jerarquia encapçalada pel gran sacerdot i els seus ajudants. Ankhhor va ser un membre de rang mitjà del cos sacerdotal de Montu. A més de les seves obligacions rituals, es creu que també va ser responsable d'una part de l'administració del temple.

7.3. La mort d'Ankhhor: allò que ens descobreix l'arqueologia tradicional

Quan va morir, Ankhhor va ser momificat i enterrat d'acord amb la seva posició social. Els seus sarcòfags es poden datar amb força precisió vers el 650-625 aC. La mòmia va romandre intacta dins la seva cambra funerària fins al descobriment de la seva tomba 2.500 anys més tard.

El 1965 es van fer les primeres radiografies d'Ankhhor, que van oferir unes primeres imatges de l'interior de les seves benes. El 1999 se li va practicar una tomografia computada i l'egiptòleg Maarten J. Raven, juntament amb el radiòleg Wybren K. Taconis, va fer anàlisis detallades de les imatges obtingudes.

Aquells exàmens van permetre descobrir l'anatomia d'Ankhhor, la seva edat i el procés de momificació que es va seguir amb el seu cadàver. Feia aproximadament 1,60 metres d'alçària i tenia entre 32 i 50 anys quan va morir. Tenia les dents en força bon estat, un fet poc freqüent a l'antic Egipte. El seu cos es va momificar correctament: se'n van extreure els òrgans i el cervell, però s'hi va deixar el cor. Tanmateix, va ser impossible establir la causa de la mort. Les imatges també van mostrar les formes i la ubicació dels amulets i els objectes que els embalsamadors van disposar entre les capes de benes i sobre el cos durant la momificació.

ACTIVITATS PARAL·LELES A L'EXPOSICIÓ

CONFERÈNCIA INAUGURAL

Dimarts 25 de febrer de 2014, a les 19 h

«Mòmies egípcies. El secret de la vida eterna»

Christian Greco, comissari de l'exposició

Conferència impartida en anglès; servei de traducció al català

CICLE DE CONFERÈNCIES: DESEMBOLICANT LES MÒMIES EGÍPCIES UNA APROXIMACIÓ DES DE DIVERSES PERSPECTIVES

Coordinador del cicle: Carles Buenacasa, *professor agregat al Departament de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia de la Universitat de Barcelona*

Preu per conferència : 4 € (50% de descompte per a clients de "la Caixa ")

Com a conseqüència de la "demonització" de la mòmia en la nostra cultura contemporània, especialment en l'àmbit de la literatura i el cinema, la percepció que Occident té d'ella, a nivell popular, està del tot deformada i desnaturalitzada. Mentre que, per als infants d'avui dia, la mòmia és la protagonista dels seus malsons, pels antics egipcis ser momificat no comportava cap mena de maledicció, sinó que era un honor ambicionat i una mostra de la predilecció divina. És per això que, en aquest cicle de conferències, proposem una aproximació pluridisciplinar que permeti deixar de banda aquesta visió malèfica de la mòmia i entendre-la dins el context històrico-arqueològic de la societat que la va crear, l'antic Egipte, ara fa uns cinc mil anys.

Dimarts 11 de març | 19.00 h

"L'Egipte de Kheops, Kefren i Micerí: l'època dels grans constructors de piràmides"

Carles Buenacasa, *professor agregat al Departament de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia de la Universitat de Barcelona*

Dimarts 18 de març | 19.00 h

"La momificació i les seves justificacions mitològiques a l'Egipte faraònic"

Pascal Vernus, *catedràtic de llengües clàssiques i director d'estudis en lingüística egípcia i en filologia a l'École Pratique des Hautes Études de la Sorbona*

La conferència serà impartida en francès. Hi haurà traducció simultània.

Dimarts 25 de març | 19.00 h

"El llibre dels morts, un manual per assolir la vida en el més enllà egipci"

Josep Cervelló, *coordinador i professor dels programes de postgrau en egiptologia impartits per l'Institut d'Estudis del Pròxim Orient Antic de la Universitat Autònoma de Barcelona*

Dimarts 1 d'abril | 19.00 h

"El projecte Djehuty i els secrets de la necròpoli tebana"

José M. Galán, *professor d'investigació del Centro de Ciencias Humanas y Sociales del CSIC (Madrid) i director del projecte Djehuty a Luxor (Egipte)*

SEMINARI: LA RELIGIÓ DELS ANTICS EGIPCIS. TOTA UNA VIDA PENSANT EN EL MÉS ENLLÀ

A càrrec de Carles Buenacasa Pérez, professor agregat al Departament de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia de la Universitat de Barcelona. Preu per sessió: 4 € . Places limitades

"Característiques generals de la religió egípcia: cosmogonies i divinitats principals"

Dimarts 20 de maig, a les 19 h

"Els rituals funeraris: les concepcions entorn de la mort i la vida en el més enllà"

Dimarts 27 de maig, a les 19 h

"Religió i pràctiques màgiques: el poder dels amulets i encanteris contra els poders malèfics"

Dimarts 3 de juny, a les 19 h

CAFÈ - TERTÚLIA AMB LES ARTS

Dimecres 26 de març i 28 de maig, a les 11.00 h

Dimecres 30 d'abril, a les 16.30 h

Preu per persona: 4 €

50% de dte. clients "la Caixa". Places limitades

VISITES COMENTADES PAR AL PÚBLIC EN GENERAL

Dissabtes, a les 18.00 i 19.00 h (Fins al 31 de maig)

Dijous, a les 19.00 h (Del juny a agost)

Preu per persona: 3 €

50% de dte. clients "la Caixa"

VISITA COMENTADA EN FAMÍLIA +7

Diumenges 9 de març, 6 d'abril i 25 de maig, a les 12 h

Preu: 2 €. 50% de dte. clients "la Caixa". Places limitades

TALLER FAMILIAR

"L'últim viatge" +5

Diumenges 2 i 30 de març, a les 12 h

Dissabtes 15 de març i 31 de maig, a les 18 h

Del 18 al 21 d'abril, a les 11 h

Preu: 2 €. 50% de dte. clients "la Caixa". Places limitades

VISITA COMENTADA

Del 26 de febrer al 30 de maig, de dilluns a divendres, en horari a convenir

Nivells recomanats: alumnes a partir de tercer de primària, ESO i Batxillerat i cicles formatius.

Durada: 1 h

Preu: 20 €/grup (grup: màxim 30 alumnes)

Cal inscripció prèvia al 972 20 98 36

VISITA DINAMITZADA

Del 26 de febrer al 30 de maig, de dilluns a divendres, en horari a convenir

Nivells recomanats: alumnes a partir de tercer de primària, ESO i Batxillerat i cicles formatius.

Durada: 1 h 30 minuts

Preu: 25 €/grup (grup: màxim 30 alumnes)

Cal inscripció prèvia al 972 20 98 36

MÒMIES EGÍPCIES

EL SECRET DE LA VIDA ETERNA

Del 31 d'octubre de 2013 al 26 de gener de 2014

CaixaForum Girona

Ciutadans, 19

Horari:

De dilluns a dissabte, de 10.00 a 20.00 h

Diumenges i festius, d'11.00 a 14.00 h

Servei d'Informació

Obra Social Fundació "la Caixa"

Tel. 902 223 040

De dilluns a diumenge, de 9 a 20 h

www.lacaixa.es/obrasocial

Més informació:

Departament de Comunicació de la Obra Social "la Caixa"

Josué García - 934 046 151 / 638 146 330 / jgarcial@fundaciolacaixa.es

<http://www.lacaixa.es/obrasocial>

Sala de Premsa Multimèdia

<http://premsa.lacaixa.es/obrasocial/>

<p style="text-align: center;">ANNEX. CRONOLOGIA DE L'ANTIC EGIPTE I EVOLUCIÓ DE LES TOMBES</p>	
---	--

<p>Període Predinàstic 4500-2920 aC</p>	<p>Desenvolupament de l'agricultura Cultures prehistòriques Nagada al sud d'Egipte Cadàvers momificats de manera natural en tombes del desert Construcció dels primers temples a Hieracòmpolis Evolució del concepte de reialesa</p>
<p>Període Arcaic 2920-2649 aC <i>Dinasties I i II</i></p>	<p>Aparició dels jeroglífics Unificació de l'Alt Egipte i el Baix Egipte per part de Narmer, el primer faraó (c. 3000 aC) Primera momificació artificial</p>
<p>Imperi Antic 2649-2134 aC <i>Dinasties III-VIII</i></p>	<p>Maduresa del concepte egipci d'Estat Construcció de la primera piràmide, l'escalonada (c. 2630 aC) Construcció de les piràmides de Quèops, Quefrè i Micerí a Guiza (c. 2551-2472 aC) Escultura de la Gran Esfinx de Guiza (c. 2500 aC)</p>
<p>Primer Període Intermediari 2134-2040 aC <i>Dinasties IX-X</i></p>	<p>Divisió d'Egipte en diferents estats Guerra civil liderada pels reis de Tebes i reunificació</p>
<p>Imperi Mitjà 2040-1640 aC <i>Dinasties XI-XIII</i></p>	<p>Tebes comença a tenir un paper important com a centre polític i religiós (c. 2040 aC) Construcció dels primers temples a Karnak, el centre de culte del déu Amon (c. 1960 aC) Expansió del poder egipci a Núbia (c. 1960-1840 aC) Afebliment gradual del poder central i assentament de palestins al nord-est (c. 1783-1640 aC)</p>
<p>Segon Període Intermediari 1640-1550 aC <i>Dinasties XIV-XVII</i></p>	<p>Els governants de Palestina (hikses) dominen el nord d'Egipte Els nubis envaeixen el sud d'Egipte Guerra d'alliberament liderada pels reis de Tebes</p>
<p>Imperi Nou 1550-1070 aC <i>Dinasties XVIII-XX</i></p>	<p>Creació de l'Imperi egipci a Síria-Palestina i Núbia per part de Tutmosis I i III (c. 1500-1425 aC) Regnat de la faraona Hatxepsut, juntament amb Tutmosis III (c. 1473-1458 aC) Akhenaton introdueix la primera religió monoteista, basada en el culte al déu únic Aton (c. 1353-1335 aC) Tutankhamon restaura la religió tradicional (c. 1333-1323 aC)</p>
<p>Tercer Període Intermediari 1070-712 aC <i>Dinasties XXI-XXIV</i></p>	<p>Declivi econòmic Noves sepultures per a mòmies reials robades en tombes comunes (c. 1070-920 aC) Desintegració d'Egipte en diversos regnes (c. 835-725 aC)</p>
<p>Baixa Època 712-332 aC</p>	<p>Reunificació per part dels reis de Núbia Reorganització dels reis de la ciutat de Sais després de la</p>

<i>Dinasties XXV-XXX</i>	invasió assíria (664-525 aC) Dominació persa (525-404 aC) Reactivació egípcia i construcció d'una gran quantitat de temples (404-343 aC) Segona dominació persa (343-332 aC)
Període Ptolemaic <i>332-30 aC</i>	Conquesta d'Egipte per part d'Alexandre el Gran (332 aC) Govern d'Alexandre el Gran i dels seus successors Derrota de Cleòpatra VII i Marc Antoni per part d'Octavi (30 aC)
Període Romà <i>30 aC - 395 dC</i>	Egipte queda incorporat a l'Imperi romà Construcció i reconstrucció constant dels temples tradicionals Introducció de noves pràctiques funeràries, com ara la cremació i la col·locació de retrats pintats del difunt dins els sarcòfags.

Evolució de les construccions funeràries

Tombes. 4500-3000 aC: Les primeres sepultures egípcies eren molt senzilles: els difunts es col·locaven en posició fetal en tombes excavades a la sorra. Sovint es deixaven elements ceràmics i joies a la vora del cos. A vegades, les condicions àrides del desert momificaven els cadàvers de manera natural.

Mastabes. 3000-1650 aC *aproximadament*: Les mastabes eren tombes baixes i rectangulars de maó o de pedra. A l'interior o adossades, s'hi construïen capelles per fer ofrenes als morts. Per accedir a les cambres funeràries hi havia una rampa o una escala que, una vegada dipositat el cadàver a dins, quedava segellada.

Piràmides. 2700-1550 aC *aproximadament*: Les piràmides es van construir per als faraons i, en alguns casos, per a les seves esposes. S'accedia a les cambres funeràries subterrànies mitjançant rampes i passadissos. Al costat de les piràmides i al començament de la calçada que duia des del temple de la vall fins al complex de piràmides principal es van aixecar grans temples on es feien ofrenes als morts. La primera piràmide que es va erigir va ser la del rei Djoser (vers el 2630 aC). Era escalonada i de pedra i es va concebre possiblement com una «escala cap al cel». Vers l'any 2575 aC la superfície de les piràmides va passar a ser llisa, probablement per representar els raigs del sol projectant-se des del cel. Són d'aquest tipus les famoses piràmides de Guiza.

Tombes excavades a la roca. 2500 aC - 395 dC *aproximadament*: A vegades el terreny no era adequat per a la construcció de mastabes i llavors la tomba s'excavava a la roca, amb una capella per a ofrenes a la superfície i les cambres funeràries a l'interior. Aquest tipus de tomba es troba al llarg de tota la història d'Egipte i en emplaçaments molt diversos.

Tombes temple. 1400-30 aC: Durant l'Imperi Nou les mastabes es van anar substituint per tombes amb superestructures en forma de temples en miniatura. A

vegades es construïa una petita piràmide a la teulada de la part més interna. Les cambres funeràries es continuaven emplaçant a la roca, a sota de la capella.

La Vall dels Reis. 1550-1070 aC aproximadament: Amb el temps, els egipcis van deixar de construir piràmides, probablement per motius de seguretat. Una cambra funerària excavada en una vall remota era un sistema molt més fiable per mantenir la tomba ben amagada. A més a més, amb la finalitat d'augmentar la seguretat, la part pública de la tomba, és a dir, el temple commemoratiu, se situava a kilòmetres de distància. A la Vall dels Reis s'han descobert fins ara un total de 64 tombes.